

Raadsvoorstel

Opsteller

Bosman, Annebeth

Vergadering van

30 mei 2023

Kenmerk

Z/23/059735 / D/23/107344

Portefeuillehouder

Danny de Vries

Portefeuille

Communicatie en website

Onderwerp

Raadsvoorstel participatiekader Oudewater

Inleiding

Participatie is een belangrijk onderdeel van de lokale democratie. In het collegewerkprogramma is opgenomen dat de raad kaders vaststelt voor participatie. Het participatiekader ligt nu ter besluitvorming voor.

De raad besluit

1. Het Participatiekader vast te stellen.

De bevoegdheid van de raad komt voort uit de volgende wet- en/of regelgeving

De raad is bevoegd om over dit voorstel een besluit te nemen op grond van 'Algemene' bevoegdheid tot regeling en bestuur inzake de huishouding van de gemeente (108 j. 147 Gemeentewet)

Beoogd effect

Met het Participatiekader in de hand spreken raad, college, ambtelijke organisatie en belanghebbenden dezelfde taal, hebben we heldere richtlijnen voor participatie in Oudewater en weten we welke afwegingen we maken voor het inrichten van een participatieproces. Daarmee zijn verwachtingen voor alle betrokkenen duidelijker. Hiermee hebben we een stevige basis, waar we samen verder op voort kunnen bouwen. Participatie is nooit 'af'. De samenleving verandert. De democratie verandert. De raad en de rol van de raad veranderen. En de kijk op participatie verandert. Daarom is een belangrijk onderdeel van het Participatiekader om te blijven monitoren en evalueren. Samen moeten we werken aan hoe we dit kader in de praktijk brengen. Wat we daarbij leren, nemen we mee.

Argumenten

1.1 Met het Participatiekader bieden we zowel de raad, als het college, de ambtelijke organisatie en initiatiefnemers handvatten om participatie structureel op een eenduidige manier vorm te geven.

Participatie is een verzamelterm. Iedereen vindt het belangrijk. Maar we weten vaak niet precies van elkaar wat we ermee bedoelen en wat we ermee willen bereiken. Doordat we vooraf onvoldoende helder hebben wat we van elkaar en van participatie verwachten, kunnen we achteraf niet goed beoordelen of we dit ook bereikt hebben. Dat maakt het nu voor participanten niet helder wat er met hun inbreng gedaan is, voor college en raad moeilijk sturen en voor initiatiefnemers onduidelijk wat van hen verwacht wordt. Het Participatiekader zorgt ervoor dat we dezelfde taal gaan spreken, heldere richtlijnen voor participatie in gemeente Oudewater hebben en weten welke afwegingen we maken voor het inrichten van een participatieproces.

1.2 Door participatietrajecten vorm te geven in lijn met het Participatiekader, zijn we beter in staat om de meningen, standpunten, expertise en belangen van inwoners en andere betrokkenen helder te krijgen én mee te wegen bij het maken en uitvoeren van beleid.

Het kader biedt handvatten om ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk geïnteresseerden en belanghebbenden met verschillende invalshoeken en belangen betrokken zijn. En dat de verschillende perspectieven zuiver naar voren komen en gehoord worden.

1.3 Constructieve samenwerking tussen betrokkenen is een voorwaarde voor het slagen participatietrajecten. Het kader geeft aan hoe participatietrajecten vorm te geven om dit te bereiken.

Het uitgangspunt daarbij is om maatschappelijke opgaven zoveel mogelijk vanuit 'teamspel' te realiseren. Onder andere door open en constructieve interactie, adequate en tijdige communicatie en goed verwachtingsmanagement over en weer. Het kader biedt handvatten om deze uitgangspunten in de praktijk te brengen. Bijvoorbeeld wat betreft de uitnodigende basishouding van de gemeente en de bereidheid om in te spelen op initiatieven vanuit de maatschappij.

1.4 Hiermee sluit het participatiebeleid in Oudewater aan op dat van huidige werkwijze van het ambtelijk apparaat.

Het is voor de ambtelijke organisatie handig als voor beide gemeenten dezelfde uitgangspunten voor participatie gehanteerd kunnen worden.

1.5. Het Participatiekader biedt Oudewater ruimte om participatietrajecten in te vullen op een manier die past bij de gemeente.

Het participatiekader vormt een leidraad voor het eenduidig inrichten van participatietrajecten. Elk traject vraagt echter om een eigen invulling. Die ruimte biedt het kader. Per traject kunnen we de best passende participatie-instrumenten kiezen. Variërend van enquêtes en klankbordgroepen tot een burgerberaad of het uitdaagrecht. Voor de uitvoering maken we gebruik van landelijk beschikbare kennis en hulpmiddelen, zoals onder andere beschikbaar via het Kennisnetwerk voor participatie en uitdaagrecht.

Kanttekeningen

1.1 Participatie is geen garantie voor draagvlak

Een participatietraject dat is ingericht volgens de uitgangspunten van het Participatiekader vormt geen garantie voor draagvlak voor het uiteindelijke besluit. De visie van de participanten is immers maar één van de onderdelen die daarbij worden meegewogen (naast bijvoorbeeld financiële aspecten en praktische haalbaarheid). Daarnaast is het onmogelijk om iedereen te bereiken en te laten MEEpraten, MEEbeslissen of SAMENwerken. Er zullen altijd mensen zijn die het oneens zijn met het besluit en zich onvoldoende gehoord voelen.

1.2 Onvoldoende financiële middelen en capaciteit voor participatie

Participatie kost tijd en geld. Dat is niet in alle gevallen beschikbaar. Dat betekent dat ook als het Participatiekader er ligt, het niet altijd haalbaar is om een (optimaal) participatietraject in te richten. Het kader en het beslisinstrument in de Gereedheidskist helpen om de keuze voor wel of geen participatietraject te maken. Of geld en mankracht beschikbaar zijn speelt hierbij een doorslaggevende rol. Tegelijkertijd kan een goed ingerichte participatieproces ook geld opleveren. Bijvoorbeeld omdat de faalkosten van een

project afnemen of omdat initiatiefnemers vanuit de samenleving via het uitdaagrecht taken van de gemeente overnemen en daarbij geld besparen.

1.3 Borging in de organisatie

De gemeenteraad heeft structureel €25.000,- beschikbaar gesteld voor het in dienst nemen van een participatiespecialist. Deze specialist helpt om het kader uit te rollen in de organisatie, kan over participatie aan de raad rapporteren en de instrumenten voor participatie verder ontwikkelen. Daarnaast kan de specialist teams adviseren over participatie. Maar de uitvoering van participatieprojecten blijft grotendeels een verantwoordelijkheid van de teams zelf met ondersteuning van het team communicatie. Omdat hiervoor lang niet altijd de kennis en capaciteit aanwezig is binnen teams, zullen vaak externe partijen ingehuurd worden. Daarmee bestaat er het risico dat we vanuit de organisatie te weinig kunnen aansturen op goed gebruik van het Participatiekader. Dat risico proberen we te beperken door zo veel mogelijk gestandaardiseerde participatiegereedschappen aan te bieden, waar teams en de partijen die zij inhuren, gebruik van kunnen maken.

Financiën

Het budget voor een participatiespecialist is reeds begroot op €25.000. In het besluit van dit voorstel wordt niet gevraagd om extra financiële middelen en zodoende zijn er geen financiële consequenties verbonden aan het akkoord gaan met het kader. Als het bij projecten wenselijk is om een participatietraject in te richten dan moet dit in de begroting van het betreffende project worden meegenomen.

Uitvoering

Zodra de raad heeft ingestemd met dit voorstel, zal het participatiekader de leidraad vormen voor het inrichten van participatietrajecten binnen de gemeente. Daarnaast vormt het Participatiekader de basis voor het nog vast te stellen beleid over participatie voor de verschillende kerninstrumenten van de Omgevingswet. Het monitoren en evalueren van participatieprocessen, zoals beschreven in het kader, wordt geborgd binnen de ambtelijke organisatie.

Gereedschapskist

Om de uitgangspunten van het participatiekader naar de praktijk te vertalen zijn verschillende instrumenten ontwikkeld. Deze zijn samengebracht in de 'Gereedschapskist bij het participatiekader van Oudewater' (D/23/107352) die ter kennisname als bijlage is toegevoegd. Het kader is richtinggevend voor participatie en biedt het wat, wanneer en waarom voor participatietrajecten. De Gereedschapskist biedt daarop een meer concrete en praktische ondersteuning voor het 'hoe' van de participatietrajecten. De raad stelt hier de kaders voor, bijvoorbeeld in startnotities, en controleert op de uitvoering. De Gereedschapskist kan de raad ondersteunen bij de eigen kaderstellende en controlerende rol.

Startnotities

Als de raad heeft aangegeven participatie belangrijk te vinden dan moet in een startnotitie duidelijk worden hoe participatie wordt ingericht. In de startnotitie is opgenomen:

1. De reden waarom het vraagstuk zich leent voor participatie (zie ook Participatiekader §4 en Gereedschapskist 1. Beslisboom);
2. De doelen van het participatietraject (zie ook Participatiekader §2);
3. De reikwijdte van het vraagstuk dat wordt voorgelegd aan de participanten (zie ook Participatiekader §8);
4. De invloedsruimte van de participanten (zie ook Participatiekader §3);
5. De kaders en spelregels die moeten worden meegegeven (zie ook Participatiekader §6 en Gereedschapskist 3. Checklist);
6. De belanghebbenden die moeten worden betrokken en hoe om te gaan met groepen die (a) niet worden betrokken of (b) wel worden betrokken maar zich niet binnen het speelveld van participatie willen begeven. En hierbij aandacht te schenken aan de wijze waarop de verschillende bevolkingsgroepen worden opgeroepen/gestimuleerd om deel te nemen aan het participatietraject (zie ook Participatiekader § 5 en Gereedschapskist 2. Stakeholderanalyse)

7. Afspraken over wat te doen als participanten er niet uitkomen (zie ook Participatiekader §9);
8. Hoe te zorgen voor een goede en gelijke informatiepositie voor alle belanghebbenden (zie ook de Gereedschapskist 3. Checklist)
9. Bij welke fasen en op welke wijze van een proces, project of opgave participanten worden betrokken. Hierbij is aandacht voor het traject van begin tot eind, van de eerste verkennende fase tot en met de uitvoerings- of implementatie- en/of evaluatiefase van het vraagstuk (zie ook Participatiekader §3 en Gereedschapskist 3. Checklist);
10. Een duidelijke procesbeschrijving van het participatietraject en hierin aan te geven hoe om te gaan met tegenstrijdige belangen (zie ook Participatiekader §9).

Inspraakverordening

De uitgangspunten voor participatie die met dit voorstel worden nagestreefd zijn uitgebreider dan de uitgangspunten in de huidige inspraakverordening van de gemeente Oudewater (Officieel: Verordening inzake de wijze waarop ingezetenen en belanghebbenden bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid worden betrokken, d.d. 17 oktober 2007). Het ligt voor de hand de verordening te herzien, zodat deze meer in lijn wordt gebracht met het Participatiekader. Op dit moment is de 'Wet versterking participatie op decentraal niveau' (voluit: Wijziging van de Gemeentewet, de Provinciewet, de Waterschapswet en de Wet openbare lichamen Bonaire, Sint-Eustatius en Saba in verband met de participatieverordening en het uitdaagrecht van inwoners en maatschappelijke partijen) in voorbereiding. Hierin wordt 'inspraak' naar alle waarschijnlijkheid uitgebreid naar 'participatie' en eventueel ook 'uitdaagrecht'. Het is belangrijk dat de inspraakverordening van de gemeente bij een wijziging van de wet, nog voldoet aan de wettelijke kaders. Daarom wachten we met de aanpassing van de verordening totdat er meer duidelijkheid is over de wet en sluiten we bij het opstellen van de verordening aan bij de modelverordening die de VNG opstelt.

Communicatie

Als de raad het Participatiekader vast heeft gesteld, ontwikkelen we een toegankelijke versie van het kader en de Gereedschapskist die online beschikbaar is voor organisatie, raad en samenleving.

Intern

Binnen de organisatie besteden we aandacht aan het kader en de Gereedschapskist via het intranet, presentatie aan projectleiders en overleggen. We betrekken teammanagers om het kader en de Gereedschapskist binnen het eigen team mede uit te rollen.

Extern

Het kader en de Gereedschapskist komen online voor algemeen gebruik beschikbaar. Zodat ook initiatiefnemers in het kader van de Omgevingswet er gebruik van kunnen maken. Voor de samenleving is niet zozeer het kader zelf, maar vooral de uitwerking van het kader van belang. Dit moet merkbaar worden in alle participatietrajecten van de gemeente.

Samenhang met eerdere besluitvorming

In de begroting 2023-2026 is budget opgenomen voor een participatiespecialist.

Bijlagen

- Participatiekader Oudewater (D/23/107351)
- Gereedschapskist bij het participatiekader van Oudewater (D/23/107352)
- Raadsbesluit Participatiekader Oudewater (D/23/107357)

